

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АДАМА МІЦКЕВИЧА, ПОЛЬЩА
ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ПОЛЬЩА
МОЛДАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, МОЛДОВА
БАТУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ШОТА РУСТАВЕЛІ, ГРУЗІЯ
ЦЮРИХСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ШВЕЙЦАРІЯ
РАДА «КАТОЛИЦЬКА РОБОТА З ПІВНІЧЧЮ (УКРАЇНА)», США
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ, ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної наукової конференції:
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І БЕЗПЕКА В
БАГАТОПОЛЯРНОМУ СВІТІ: КОНТУРИ НОВОГО
СВІТОУСТРОЮ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»**

30 червня 2023 р., м. Суми

M58 Матеріали V Міжнародної наукової конференції «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І БЕЗПЕКА В БАГАТОПОЛЯРНОМУ СВІТІ: КОНТУРИ НОВОГО СВІТОУСТРОЮ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» (30 червня 2023 року).

Матеріали конференції друкуватимуться в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідальність несуть учасники конференції. Оргкомітет залишає за собою право на відмову в друкуванні матеріалів, що не відповідають вказаним вимогам або подані із порушенням встановленого терміну.

Збірник V Міжнародної наукової конференції «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І БЕЗПЕКА В БАГАТОПОЛЯРНОМУ СВІТІ: КОНТУРИ НОВОГО СВІТОУСТРОЮ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» присвячений актуальним питанням історії міжнародних відносин, актуальним проблемам всесвітньої історії, міжнародним відносинам та дипломатії на початку XXI ст. Особлива увага в матеріалах конференції відведена змінам у міжнародних умовах в умовах воєнних викликів. Матеріали збірника можуть знадобитися викладачам, аспірантам, студентам, всім, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин.

УДК94:327(082)M58

© Колектив авторів, 2023

практичної конференції, м. Київ, 21 травня 2021 р. К.: Арт Економі, 2021. С. 70-73.

4. Eley W. An analysis of Australia's First National Strategy for International Education. QS WOW News. April 4, 2018. URL: <https://qswownews.com/an-analysis-of-australias-first-nationalstrategy-for-international-education/>

5. New Colombo Plan. Australian Government. Financial plan. URL: <https://dfat.gov.au/people-to-people/new-colombo-plan/scholarship-program/Pages/scholarship-program-guidelines-2019.aspx>

6. Student numbers. Australian Government. Department of Education, Skills and Employment. URL: <https://internationaleducation.gov.au/research/datavisualisations/Pages/Student-number.aspx>

7. U-Cube. Australian Government. Department of Education and Training. URL: <http://highereducationstatistics.education.gov.au>

8. National Strategy for International Education 2025. Canberra: Australian Government, 2016. 32 p.

9. Deloitte Access Economics. Growth and opportunity in Australia international education. 2015. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/au/Documents/Economics/deloitte-au-economics-growth-opportunity-australian-international-education-011215.pdf>

10. Education at a Glance 2020: OECD Indicators. OECD. URL: <https://doi.org/10.1787/69096873-en>

11. Australian Strategy for International Education 2021-2030. Australian Government. Department of Education. URL: <https://www.education.gov.au/australian-strategy-international-education-2021-2030>

12. U21 Ranking of National Higher Education Systems 2020. URL: <https://universitas21.com/what-we-do/u21-rankings/u21-ranking-national-higher-education-systems-2020>

13. Mascitelli B., Chung M. Survival at the intersection of Government and Business: the unique case of the Australian Trade and Investment Commission (Austrade). Australian Journal of Public Administration. 2018. 77 (3). P. 415-426.

Олійник Олег,

к.е.н., старший науковий співробітник

ДУ «Інституту всесвітньої історії НАН України»

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН

В умовах затяжної війни важливим фактором перемоги над ворогом є посилення дипломатичної складової боротьби проти супротивника. В цьому контексті надзвичайно відповідальним напрямком роботи дипломатичного корпусу України є зміцнення відносин із стратегічними партнерами. До цієї групи партнерів також належить і КНР, з якою Україна також має відносини стратегічного партнерства. Китай є одним з найбільших торговельних партнерів України. За даними за 2021 р. Китай посідав перше місце серед зовнішніх торговельних партнерів України. Обсяг двосторонньої торгівлі між країнами за відповідний період становив 18,9 млрд дол. США, при цьому 36,7 % припадало на продукцію залізородної промисловості, а 31,9 % на сільськогосподарську продукцію. Впродовж років Китай був найбільшим покупцем української кукурудзи, пшениці та сонячної олії. Однак через російську війну проти України обсяг двосторонньої торгівлі між країнами значно скоротився. За 8 місяців 2022 р. обсяг українського експорту до Піднебесної скоротився на 71 % з 5,7 млрд дол. США до 1,7 млрд дол. США. Через блокаду російськими ввф українських портів експорт зернових до КНР майже повністю припинився. Відповідно ділові відносини між країнами фактично були заморожені [1].

Однак Китай не залишився байдужим до подій в Україні. Ще на початку військової агресії рф проти України в 2014 р. пекінське керівництво запропонувало

своє бачення щодо врегулювання військового конфлікту між росією та Україною, а також заявило готовність виступити посередником у його врегулюванні. Тоді бачення Пекіну виглядало таким чином: негайне припинення військових дій, вирішення спірних питань шляхом переговорів з врахуванням позицій сторін на основі статуту ООН та міжнародного права. Ця пропозиція не набула розвитку і військові дії на лінії розмежування тривали до 24 лютого 2022 р. коли росія розпочала широкомасштабну військову агресію проти України.

Варто зазначити, що позиція Китаю щодо війни росії проти України не змінилася, більше того Пекін більш чітко окреслив базові зовнішньополітичні концепти щодо цієї війни. Керівництво Піднебесної заявило, що воно виступає за дотримання принципів мирного співіснування без виключення для будь-якої сторони, основоположними серед яких є – повага до територіальної цілісності та державного суверенітету, не втручання у внутрішні справи іншої сторони та не застосування сили у вирішення спірних питань. Хоча китайське керівництво відкрито не засудило агресію рф проти України, проте своїми наступними діями воно довело, що воно прислуховується до позиції ООН та міжнародного співтовариства щодо засудження агресії росії. Так китайські банки відмовилися здійснювати операції з російськими банками, щодо яких було запроваджені санкції про заборону співпраці. Китай, що є надзвичайно важливим для України, відмовився надавати широкомасштабну технічну та військову допомогу рф. Росії було відмовлено в ремонті військової техніки та постачанні продукції подвійного призначення.

Важливу роль у формуванні позиції Пекіна щодо війни в Україні також відіграють західні партнери України, це зокрема – США та ЄС. Західні союзники здійснюють постійний моніторинг поведінки китайського керівництва і наполегливо попереджають про задіяння негайних трагічних для Китаю заходів у випадку надання будь-якої військової допомоги росії. На цьому фоні відносини між Китаєм та США переросли у відкрите протистояння між сторонами, тоді як ЄС та Китай намагаються віднайти формулу взаємодії та збереження відносин.

З метою продемонструвати відповідальну позицію Пекіна щодо врегулювання військового протистояння між москвою та Києвом зовнішньополітичне відомство КНР оприлюднило ініціативу Сі Цзіньпіна з 12 пунктів щодо врегулювання російсько-українського конфлікту. Вже в першому пункті ініціативи повідомляється, що загальновизнане міжнародне право, включаючи цілі та принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй, має суворо дотримуватися. Далі в документі зазначається, що необхідно ефективно підтримувати суверенітет, незалежність і територіальну цілісність усіх країн. Усі країни, великі чи малі, сильні чи слабкі, багаті чи бідні, є рівноправними членами міжнародного співтовариства. Усі сторони повинні спільно підтримувати основні норми, що регулюють міжнародні відносини, і захищати міжнародну чесність і справедливість. Автори документу також підкреслюють, що слід заохочувати рівне та однакове застосування міжнародного права, а подвійні стандарти слід відкидати [2].

Після оприлюднення ініціативи китайський лідер відвідав рф з метою отримання підтримки з боку злочинного очільника кремля, однак його очікування не виправдалися. Російський президент не поспішив підтримати свого візаві, повідомивши, що запропонований документ можна буде використати в майбутньому. Сі Цзіньпін повернувся до Пекіну дещо дезорієнтованим і відклав свій дзвінок

президенту України Володимиру Зеленському до кращих часів [3].

В цьому контексті важливими видався візит президентів Франції Еммануеля Макрона та Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн до Пекіну у квітні 2023 р. Європейські лідери прибули до Китаю з метою наочного переконання в позиції невтручання Пекіна в російсько-українську війну та ненадання рф будь-якої матеріальної та військової допомоги з боку Китаю. Лідери ЄС офіційно попередили Сі Цзіньпіна, що у випадку надання Китаєм широкомасштабної військової допомоги росії, Китай очікують тяжкі часи. З свого боку голова КНР запевнив європейських гостей в відданості принципам верховенства міжнародного права та дотримання положень статуту ООН. Він ще раз оголосив позицію Китаю щодо російсько-української, яка полягає в тому, що Китай поважає суверенітет, незалежність і територіальну цілісність усіх країн, включаючи Україну, а воюючі сторони повинні припинити військові дії та розпочати перемовини задля врегулювання конфлікту. З свого боку європейські гості пообіцяли Пекіну посилювати економічну співпрацю [4]. Вже під час візиту Франція та Китай підписали рамкову угоду з запуску другої лінії кінцевої збірки літаків Airbus на суму 30 млрд дол. США. Своєю чергою Урсула фон дер Ляєн пообіцяла Сі Цзіньпіну сприяти в ратифікації Всебічної інвестиційної угоди між ЄС та Китаєм [5].

Світова спільнота позитивно оцінила результати візиту європейських лідерів до Пекіну. Зокрема світові засоби масової інформації повідомили, що участь Китаю у регулюванні військового протистояння між рф та Україною, закладає надію щодо повернення Україні окупованих земель та встановлення на її території довгоочікуваного миру.

Окрилений успіхом від перемовин з європейськими партнерами китайський керівник не примусив себе довго очікувати і невдовзі китайська сторона повідомила про бажання лідера КНР провести телефонну розмову з президентом України Володимиром Зеленським. Годинна телефонна розмова між лідерами двох країн відбулася 26 квітня. Президент України оцінив переговори як «тривалі та змістовні». Він також подякував китайському партнеру за гуманітарну допомогу, яку надає Китай. Під час розмови Сі Цзіньпін підтвердив готовність Китаю виступити посередником у врегулюванні російсько-українського конфлікту, сприяти припиненню військових дій та початку переговорів з реалізації плану щодо встановлення миру в Україні [6]. Він також повідомив, що готовий направити спеціального представника з євразійських питань до України з метою початку запропонованої ініціативи. У якості кандидатури на посаду спецпредставника було запропоновано Лі Хуї. Відомо, що Лі Хуї є кадровим дипломатом і впродовж 10 років працював послом КНР в рф [7].

На думку міністра закордонних справ Китаю Цін Гана телефонна розмова між лідерами України та Китаю, є важливим кроком, з боку Китаю задля просування політичного врегулювання кризи в Україні [8].

Директор Інституту досліджень Росії, Східної Європи та Центральної Азії Академії суспільних наук Китаю Сунь Чжуанчжі, висловив застереження, що існує безпосередня небезпека та ризики того, що криза стане постійною та довгостроковою проблемою, а її побічні ефекти накопичуватимуться та загострюватимуться. На думку наукового співробітника Інституту міжнародних досліджень Су Сяохуей, телефонна розмова президента Сі Цзіньпіна допоможе більшій кількості країн, особливо європейських, краще зрозуміти наміри Пекіна та те, яку роль відіграє Китай [9].

Речник Білого дому з питань національної безпеки Джон Кірбі під час бесіди з

журналістам позитивно оцінив результати телефонної розмови Сі Цзіньпіна з Зеленським. Ві також зауважив, що «мир не буде стійким або надійним, якщо українці та президент Зеленський особисто не будуть приймати участь у його встановленні та підтримувати цей процес».

Жозеп Боррель, верховний представник Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки, заявив журналістам під час його перебування в столиці Колумбії Боготі, що «дуже важливо, щоб Китай вів переговори з Україною». Він також нагадав, що «ми всі хочемо миру».

Оцінюючи результати телефонної розмови лідерів України та Китаю, а також реакцію світової спільноти, можна зробити висновок, що ця розмова відкриває нову сторінку у відносинах між Китаєм та Україною, а також створює можливості для припинення російсько-української війни та відновлення територіальної цілісності України. Враховуючи зобов'язання голови КНР, які він фактично підтвердив під час візиту європейських лідерів до Пекіну, а також вплив Китаю на рф, Україна може розраховувати на конструктивний внесок китайських партнерів у справу перемоги над Москвою. В цьому контексті важливим є рішення президента України про призначення послом України до КНР Павла Рябікіна [10].

Розмова президентів України та Китаю, призначення спеціального представника Китаю в Україні, а також призначення нового посла України в Китаї є проявом бажання керівництва двох країн активізувати двосторонні відносини і вийти на новий рівень співробітництва. Історія відносин між двома країнами свідчить про успішний досвід співпраці між Києвом та Пекіном, а сторони мають значний потенціал співпраці в різних сферах.

Той факт, що Китай має серйозні наміри допомогти Україні наблизити мир підтвердився позицією Китаю під час прийняття 1 травня резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Про співпрацю між ООН і Радою Європи». Делегація Китаю в ООН уперше проголосувала за резолюцію Генасамблеї, у якій росію називають агресором у війні проти України. Раніше в таких ситуаціях КНР утримувалася або висловлювалася «проти» [11].

Враховуючи, що Україна та Китай вже мають низку укладених перспективних угод, які були підписані раніше, що дозволяє вже розпочати співпрацю зокрема у сфері сільськогосподарства, енергетики, житлового будівництва, промислової кооперації, науці та інших. Особливої уваги в сьогоденних умовах заслуговує співпраця з відновлення постачання Україною зернових в Китай. Традиційно Китай був найбільшим споживачем української кукурудзи, а також імпортував значні обсяги пшениці, ячменю та сонячної олії. В ситуації, що склалась навколо українських портів внаслідок їх блокади російськими військово-морськими силами, Пекін може сприяти розблокуванню портів і відновити постачання українських зернових до Китаю. Відновлення постачання українських зернових до Піднебесної може стати гарним початком активізації двосторонніх відносин та проявом доброї волі з боку китайської сторони щодо врегулювання української кризи (саме так китайська сторона визначає російсько-українську війну).

Для виведення відносин на більш продуктивний рівень перспективними також виглядають такі напрямки співпраці:

- на регулярній основі (принаймні раз на рік) проводити засідання Комісії зі співробітництва між Урядом України та КНР. Під час проведення засідань потрібно

провести аналіз стану торгово-економічного співробітництва, оцінити стан співпраці сторін в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях», виявити слабкі місця у відносинах сторін та вживати ефективні заходи щодо їх виправлення, а також визначати перспективні напрями співробітництва та спільні проєкти;

- опрацювати пропозиції щодо активного залучення китайської сторони до післявоєнного відновлення України та ролі нашої держави у поглибленні масштабного економічного співробітництва у форматі Китай – Європа;

- активізувати інформаційну співпрацю між Україною та Китаєм задля забезпечення громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій публічно оголошеною інформацією про зовнішньополітичну діяльність обох країн, про події та явища в обох країнах, а також у цілеспрямованому поширенні за межами країн державними органами й об'єднаннями громадян, засобами масової інформації та громадянами всебічної інформації про Україну та Китай;

- разом з китайською стороною розробити та прийняти спільну декларацію України і Китайської Народної Республіки про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства в нових історичних умовах з урахуванням глобальних змін у світі, а також ситуації в Україні та Китаї.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА

1. Зовнішня торгівля окремими видами товарів за країнами світу. *Держстат*. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. China's Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. URL: https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb_663304/
3. Amy Hawkins. Xi's trip to Moscow didn't impress the west – but his most important audience is at home. *The Guardian*. March 23, 2023. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/23/xi-jinping-trip-moscow-didnt-impress-west-but-his-most-important-audience-is-at-home-china>
4. Macron and von der Leyen in China: A difficult but useful dialogue. *Le Monde*. April 8, 2023. URL: https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2023/04/08/macron-and-von-der-leyen-in-china-a-difficult-but-useful-dialogue_6022150_23.html
5. President Xi Jinping Holds China-France-EU Trilateral Meeting with French President Emmanuel Macron and European Commission President Ursula von der Leyen. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zxxx_662805/202304/t20230406_11055498.html
6. Українська формула миру і не тільки. Зеленський розкрив нові подробиці розмови із Сі Цзіньпіном. *New Voice*. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/peregovori-zelenskogo-ta-si-prezident-ukrajini-rozpoviv-novi-detali-novini-ukrajini-50320974.html>
7. Xi: Special envoy will visit Ukraine. *China Daily*. April 27, 2023. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202304/27/WS644984cba310b6054facffa6.html>
8. China's Xi speaks with Zelensky for first time since Russia's invasion of Ukraine. *CNN*. April 26, 2023. URL: <https://edition.cnn.com/2023/04/26/europe/xi-jinping-zelensky-phone-call-intl/index.html>
9. Zhang Yunbi. Beijing's role as peacemaker gains stature. *China Daily*. April 28, 2023. URL: <https://www.chinadailyhk.com/article/328178#Beijing's-role-as-peacemaker-gains-stature>
10. Nishant Dahiya, Emily Feng, John Ruwitch, Joanna Kakissis. China's Xi calls Ukraine's Zelensky, after weeks of intensifying pressure to do so. *NPR*. April 26, 2023. URL: <https://www.npr.org/2023/04/26/1164668179/xi-putin-summit-zelensky-china-russia-ukraine>
11. Китай вперше підтримав резолюцію ООН, в якій Росію названо агресором. УНІАН. URL: <https://1news.com.ua/svit/vijna-v-ukrayini-chy-pochuly-v-knr-argumenty-yes-proty-rosiyi.html>

Оліцький Вячеслав

кандидат історичних наук,

в.о. завідувача кафедри історії України

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Наукове видання

**«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ І БЕЗПЕКА В
БАГАТОПОЛЯРНОМУ СВІТІ: КОНТУРИ НОВОГО
СВІТОУСТРОЮ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»**

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної конференції

30 червня 2023 р., м. Суми

Відповідальна за випуск *В.В. Михтуненко*